

DOI: 10.15276/ETR.02.2020.3
 DOI: 10.5281/zenodo.3976834
 UDC: 339.9.012.23
 JEL: F52, F64

КОНЦЕПТУАЛЬНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПОЛІСТРУКТУРНОЇ СИСТЕМИ

CONCEPTUAL MODELS OF ECONOMIC SECURITY AS A POLYSTRUCTURAL SYSTEM

Olha M. Hrybinenko, PhD in Economics, Associate Professor
 Dnipro University of Technology, Dnipro, Ukraine
 ORCID: 0000-0001-6320-2775
 Email: Hrybinenko.o.m@nmu.one

Received 07.01.2020

Грибіненко О.М. Концептуальні моделі економічної безпеки як поліструктурної системи. Науково-методична стаття.

В статті обгрунтовано феномен економічної безпеки як поліструктурної системи та визначено основні властивості та виокремлення сучасних моделей економічної безпеки. Доведено, що важливою умовою обрання моделі економічної безпеки є тип соціально-економічної системи, що розвивається у суспільстві, залежно від якого виокремлюють декілька концептуальних моделей економічної безпеки. Грунтуючись на системному підході та проведеному дослідженні ієрархічної структури системи економічної безпеки визначено її основні властивості: цілісність та подільність; емерджентність; синергія між складовими (компонентами) системи міжнародної економічної безпеки; взаємозв'язок та взаємозалежність компонентів; цілеспрямованість; сталість та нестійкість; ієрархічність та поліструктурність; відкритість; комплементарність; інституційна визначеність.

Ключові слова: національна економічна безпека, економічна безпека, система економічної безпеки, структурні компоненти, ієрархічна структура, сталий розвиток

Hrybinenko O.M. Conceptual models of economic security as a polystructural system. Scientific and methodical article.

The article substantiates the economic security phenomenon as a polystructural system and defines the basic properties and isolation of modern economic security models. It is proved that an important condition for choosing a model of economic security is the type of socio-economic system that develops in a society, depending on which several conceptual models of economic security are distinguished. Based on the systematic approach and the study of the hierarchical structure of the economic security system, its main features are defined: integrity and divisibility; emergence; synergy between the international economic security system components (components); interconnection and interdependence of components; purposefulness; constancy and instability; hierarchy and polystructure; openness; complementarity; institutional certainty.

Keywords: national economic security, economic security, economic security system, structural components, hierarchical structure, sustainable development.

Категорія безпеки має міждисциплінарний характер та розглядається у різних галузях науки. У 2019 році близько 4,5 тис.пошукових запитів зроблено у системі Google в Німеччині, Франції, Великобританії, США, понад 3,6 тис.запитів у Китаї. Достатньо високим є запит і в Україні – майже 2,5 тис.запитів протягом 2019 року.

Аналіз хронологічної та змістовної еволюції теоретичного базису вивчення економічної безпеки [12] дозволяють визначити її як стан, як систему і як процес, що формує складність та багатовимірність концепту економічної безпеки та потребує відповідного виокремлення складових у визначенні економічної безпеки з точки зору суб'єкта та предмету безпеки, рівня формування безпеки, тощо.

Сучасна модель міжнародної економічної безпеки, що являє собою складну систему, має розглядатись шляхом визначення та послідовної декомпозицією її ієрархічної структури шляхом виділення та дослідження окремих складових (компонентів) системи економічної безпеки. Слід цілком погодитись із використанням системного підходу, який застосовують О. Власюк, І. Грищенко, О. Новікова, В. Федоренко та інші [10, с.56-57] для дослідження системи економічної безпеки, що характеризується ієрархічною поліструктурою, компоненти якої (зовнішні та внутрішні) поєднані системою взаємозв'язків і розвиваються на горизонтальному та вертикальному рівнях. Вертикальну підсистему дослідники визначають як сукупність різних рівнів (економічна безпека індивідууму, підприємств та організацій, регіонів, національна економічна безпека, міжнародна та глобальна економічна безпека). У свою чергу, горизонтальна підсистема безпеки досліджується ними через виокремлення відповідних функціональних

підсистем – внутрішньовиробничих та комунікаційних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

З точки зору виокремлення сфер суспільного виробництва Я. Жаліло [16] основними рівнями економічної безпеки виділяє: безпеку держави в цілому (на цьому рівні відбувається перерозподіл суспільного продукту), безпеку суб'єкта господарювання (на цьому рівні реалізується безпека підприємницької діяльності, тобто сфери виробництва), й, нарешті, безпеку особи (рівень, на якому забезпечується реалізація базових потреб людини, тобто забезпечення сфери споживання). З точки зору розподілення повноважень між органами самоуправління О. Власюк [10, с.36-37] виокремлює три рівні системи економічної безпеки держави (національний, регіональний та місцеве самоврядування), які визначають, відповідно, вертикальні та горизонтальні зв'язки. Досліджуючи рівні системи безпеки, Г. Козаченко, Ю. Погорелова [20], доповнюють існуючі розробки галузевим рівнем та рівнем відповідного суб'єкта господарювання. Такий саме підхід у побудові ієрархічної структури економічної безпеки демонструють й З. Якубович, О. Руда, Л. Малюта [26, 28], які виокремлюють п'ять рівнів в ієрархії вертикальних зв'язків економічної безпеки – глобальний, міжнародний, національний, регіональний та рівень підприємства. Ці рівні фактично визначають вертикальні зв'язки держав, регіонів, та підприємств, однак оминають важливий, на нашу думку, базовий рівень – рівень особистості.

У деяких дослідженнях вертикаль економічної безпеки структурують через виокремлення цілей сталого розвитку [22 с.42-43], відповідно, структурними складовими безпеки виступають, на думку О. Ляшенко, глобальна економічна безпека, економічна безпека держави, регіону, підприємства, особистості, які, у свою чергу, визначають методологію управління безпекою від безпеки окремої людини до забезпечення загальної безпеки людства.

Визначення ієрархічної структури економічної безпеки з точки зору регіонального устрою свого господарства пропонують В. Бантуш, О. Ляшенко, Б. Плескач [23], які виділяють шість ієрархічних рівнів економічної безпеки: індивідуальна, локальна (мікрорівень), регіональна (мезорівень), національна безпека (макрорівень), міжнародна безпека як складова глобальної безпеки, глобальна безпека (мегарівень).

На характер розподільчих відносин у суспільстві, що мають визначальний характер для забезпечення економічної безпеки звертають увагу Л. Олвей, Дж. Голден, Р. Келлі [6]. У своїх дослідженнях К. Мердоч, К. Кнорр, Ф. Трейгер економічну безпеку країни визначають обсягами доходів та характером їх розподілу, спроможністю забезпечити відповідний рівень життя в країні та його розвиток [2, 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Досліджуючи економічну безпеку як систему, слід враховувати, що єдиного визначення поняття «система» не запропоновано, оскільки існує безліч особливостей, притаманних тій чи іншій соціально-економічній системі, а саме [8, 17, 25]: система розглядається як сукупність певних універсальних складових елементів, що одночасно визначають цілісність системи та роздільність її складових; сукупність певних складових системи формують її внутрішнє та зовнішнє середовище; складові (компоненти) системи – об'єднані спільними функціями; система може характеризуватись такими якостями, які відсутні у її елементів; зв'язки між складовими (компонентами) системи визначають функціональне середовище системи; частина зав'язків між складовими (компонентами) системи мають системоутворюючий характер; складові (компоненти) соціально-економічної системи об'єднані спільною метою функціонування (цільовою функцією); між складовими (компонентами) системи існує певна система прямих і зворотних взаємозв'язків та взаємозалежностей, що визначають функціонування системи в цілому, а також її взаємодію із зовнішнім середовищем; система зв'язків між складовими (компонентами) перетворює систему з простої сукупності складових (компонентів) у єдине ціле та неподільне; система, що розвивається, характеризується, з одного боку сталістю структури, а з іншого – її постійною трансформацією (нестійкістю).

Формулювання цілей статті. Обґрунтування феномену економічної безпеки як поліструктурної системи, визначення основних властивостей та виокремлення сучасних моделей економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Наведені результати досліджень доводять про важливість *внутрішньої складової* у визначенні та формуванні економічної безпеки. У той же час, процеси інтернаціоналізації, що сприяли розвитку інтеграційних процесів на всіх рівнях (мікро- та макрорівнях, регіональному та глобальному) актуалізували виділення у сучасних дослідженнях зовнішньої складової у формуванні а забезпеченні економічної безпеки. Так, на важливість *зовнішньої складової* у визначенні економічної безпеки звертають увагу Т. Ілген (у формуванні безпеки країни визначну роль відіграє зовнішня політика) [2], К. Холсті (визначаючи зовнішню торгівлю як основний критерій безпеки) [1], Х. Маулл [3] (на існування соціально-економічної системи впливають зовнішні фактори, що несе загрози економічній безпеці). Зовнішня складова національної безпеки кожної країни визначається відповідним станом міжнародних, а також військово-політичних відносин, що формують таке середовище міжнародної економічної

безпеки, в якому зменшується рівень загроз та ризиків у світовому господарстві шляхом відповідного розв'язання міжнародних і регіональних суперечностей» [18]. Таким чином, у забезпеченні державного суверенітету, захисті інтересів країни однаково важливими є й внутрішня, й зовнішня складові [7].

Розглядаючи міжнародну економічну безпеку держави як активного учасника інтеграційних процесів О.Льєнко виокремлює можливості, що отримує країна як суб'єкт міжнародних економічних відносин для забезпечення власної стабільності та стійкості [18 с. 86], а саме: спроможність адекватного реагування на геополітичні зрушення шляхом впровадження відповідних реформ при виникненні невідкладних ситуацій; впровадження загальноприйнятих світових норм тощо.

З точки зору інституціональної теорії [24 с. 141-144] кожна економічна і політична модель характеризується відповідною сукупністю обмежень, що притаманні відповідним системам (країнам) і які визначають відповідний спосіб функціонування системи. Зміст кожної моделі залежить від конкретних інститутів та змін, що відбуваються у інституціональних обмеженнях і формують відповідний простір (інституційне середовище) взаємодії відповідних суб'єктів у певних «правилах гри». Для розвитку відповідних моделей ідеї та ідеологія мають значення, вирішальність характеру якого визначають саме інститути, які створюють умови вибору кожного, виходячи саме із відповідних ідей та ідеологічних міркувань, які впливають на зміну системи державного регулювання.

Оцінка та аналіз сучасних досліджень [9, 10, 13, 21, 22] присвячених визначенню *моделей економічної безпеки* залежно від типу соціально-економічної системи, що склалась у країні, її політичного курсу та спрямованості безпекової політики, основних складових міжнародної безпеки, характеру функціональних взаємозв'язків між її акторами, дозволяють виокремити декілька ключових ознак, що характеризують різні моделі економічної безпеки, застосування яких дозволяє забезпечити їх всебічний аналіз, що ґрунтується на комплексному підході:

1. Відповідно до *суб'єктної складової* моделі міжнародної безпеки відрізняються кількістю акторів міжнародних відносин, характеру взаємовідносин між ними та визначенню певного фокусу безпекових завдань:

- однополярна модель безпеки (характеризується визначним впливом країни-лідера, що забезпечує домінуючий вплив на розвиток системи безпеки у світовому господарстві (регіоні), біполярна модель безпеки (відповідно, на роль лідера претендують дві країни, взаємодія яких визначає характер формування та напрям розвитку безпеки),
- мультиполярна модель безпеки (систему міжнародної безпеки у світі формують

декілька країн, що мають однаково визначальний характер впливу на розвиток міжнародних відносин у різних сферах, та приймають відповідальність за забезпечення міжнародної системи безпеки);

- якщо країни світу визначають міжнародну безпеку як відповідну модель співіснування, фундаментальною основою якого є взаємне визнання та прийняття загальнолюдських цінностей, спільне прагнення до забезпечення сталого розвитку, то така модель міжнародної безпеки набуває глобального характеру.

2. Відповідно до *соціально-економічної складової*, що визначається типом соціально-економічної системи, що склалась в країні, її внутрішньополітичного та зовнішньополітичного курсу можна класифікувати наступні моделі національної безпеки:

- американська модель (сформувалась на ліберальній основі, притаманна країнам із високим рівнем розвитку конкурентного механізму та економічних агентів в цілому; модель зорієнтована на поєднання як внутрішньої, так і зовнішньої складової);
- німецька модель (сформувалась на неоліберальній основі, розвивається в країнах із високим рівнем конкурентоспроможності значної частини суб'єктів господарювання; модель зорієнтована на формування високого рівня регіональної безпеки);
- скандинавська модель (характеризується виокремленням соціальної складової безпеки як умови забезпечення високої якості життя громадян; реалізується через активну участь у застосуванні інструментів соціальної підтримки та державних гарантій);
- європейсько-кейнсіанська модель (виокремлюється високою роллю державних інститутів у регулюванні економічних відносин, реалізується шляхом концентрації важелів впливу у державних інституціях, оминаючи інші механізми регулювання, притаманні громадянському суспільству);
- японська модель (відрізняється пріоритетом у збереженні національного менталітету та інтересів, які підтримуються активною підтримкою внутрішньої (соціальної) складової економічної безпеки);
- китайська модель (характеризується активною участю держави у забезпеченні захисту від зовнішніх загроз шляхом встановлення жорсткої системи управління та контролю за внутрішньою складовою економічної безпеки);
- для країн із транзитивною економікою, або для країн, що розвиваються, формування відповідних моделей економічної безпеки визначається характером трансформації, що реалізуються в країні, задля забезпечення прогресивного розвитку, стійкості економічних систем, мінімізації зовнішніх ризиків.

3. Відповідно до *особливостей співпраці та взаємодії між акторами міжнародних відносин*, що розвиваються відповідно до спільно визначених умов такої співпраці виокремлюються три основні системи безпеки:

- загальна (загальноприйнятою основою такої системи безпеки є визначення на добровільних засадах відмови від будь-якого конфлікту із застосуванням зброї, її скорочення в перспективі); ґрунтується на добровільному прийнятті відмови від конфронтації, застосування зброї у вирішенні будь-яких суперечок та спільному визнанні скорочення озброєнь як базової основи безпеки в цілому);
- колективна (об'єднання певних країн на добровільних засадах на основі консенсусу задля забезпечення безпеки, досягнення інших політичних та військових цілей, що формують універсальну (під егідою міжнародної організації) або регіональну систему колективної безпеки (створюються на основі регіональних організацій, відповідних регіональних угод тощо));
- кооперативна (формування системи безпеки відповідною групою країн відбувається на загальнодемократичних ліберально-ідеалістичних засадах, у розвитку яких провідну роль відіграють міжнародні інституції («раціоналістська» концепція), загальновизначені та прийняті людством моральні цінності («революціоністська» концепція).

Важливою умовою обрання моделі економічної безпеки стає тип соціально-економічної системи, що розвивається у суспільстві, який визначається, перш за все, характером розвитку ринкових відносин, роллю державного регулювання економіки та рівнем втручання держави в економіку, формами власності тощо. Залежно від ступеню державного втручання у регулювання економічних процесів, коливання якого може бути у діапазоні 0% – 100%, типи соціально-економічних систем будуть суттєво відрізнятися. Залежно від механізму регулювання безпеки, що забезпечується державою або ринком (саморегулятивний механізм), що реалізується відповідною економічною політикою, виокремлюють [19, с.36]: пасивну модель, що передбачає незмінність макроекономічної та інституційної політики; індустріальну модель, яка на думку авторів, відмінність якої полягає у застосування державою адміністративних заходів задля забезпечення контролю над певними монополізованими секторами економіки; й нарешті, постіндустріальна модель, яка передбачає застосування інструментів державного регулювання, спрямованих на розвиток висококонкурентної економіки. Тобто фактично автори розвивають концептуальні засади європейсько-кейнсіанської моделі безпеки, характерною ознакою якої є висока роль

державних інститутів у регулюванні економічних відносин.

Слід зазначити, що у суспільствах із активним втручанням держав у процеси відтворення, із домінуванням державної форми власності формуються адміністративний тип соціально-економічної системи (державний соціалізм). У суспільстві, що розвивається на засадах вільного ринку, формується система класичного капіталізму, основною філософією якого стає максимізація прибутку. На відміну від класичного капіталізму, інституційно-економічною основою змішаної економіки виступають ринкові відносини, що регулюються державою. У такому випадку, ідеологією стає не стільки вільний ринок, скільки національна ідея та національні інтереси, а концептуальними засадами розвитку змішаної економіки, окрім вільного ринку, стають [11 с. 73-84]: високий рівень розвитку технологічного укладу суспільства, що забезпечує його високий рівень інноваційності (технологічна основа), та відповідний людський капітал, що забезпечує ефективне використання наявної технологічної основи (соціальна основа) із урахуванням сучасних норм збереження довкілля (екологічна основа), забезпеченням нормального стандарту життя та соціальної справедливості (соціологічна та культурологічна основа). Політологічна основа такого суспільства ґрунтується на принципах демократії, виходячи з інтересів національної безпеки в усіх сферах.

Залежно від типу соціально-економічних систем виокремлюють наступні концептуальні моделі економічної безпеки в умовах [27, с. 4-5]. в умовах розвитку ринкової системи господарювання використовується застосування *моделі державного економічного суверенітету*, домінуючою ознакою якої виступає ідея вільної конкуренції. У свою чергу, інституційне середовище розвитку такої моделі забезпечує діалектичну єдність системи стабільного господарювання в умовах ризику та невизначеності. Адміністративна система господарювання передбачає застосування *моделі економічної закритості*, ознаками якої виступає високий рівень впливу державного регулювання усіх сфер соціально-економічної системи, а також система планового розвитку, що забезпечує реалізацію безпекової політики. Для транзитивних економік більш поширеним стало застосування *моделі еволюційної модернізації*, яка передбачає поєднання процесів децентралізації управління при реалізації економічних та соціальних реформ, спрямованих на розвиток ринкових механізмів господарювання.

Крім того, слід зазначити, що розвиток будь-якої моделі економічної безпеки залежить від конкретних історичних умов, тому моделі будуть формуватися із урахуванням характеру розвитку соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в країні [14 с. 19]: в умовах військових конфліктів (різного масштабу) з використанням збройних сил; в умовах жорсткого економічного

протистояння з певною державою; в умовах ізоляції; в умовах високого ступеня інтегрування у світову економіку в умовах мирного часу; в кризових умовах тощо.

Концептуальні моделі економічної безпеки в різних типах соціально-економічних систем представлено на рис. 1.

Грунтуючись на системному підході та проведеному дослідженні ієрархічної структури системи економічної безпеки можна визначити її основні властивості:

— *цілісність та подільність* (міжнародна економічна безпека як система характеризується цілісністю та неподільністю сукупності елементів, що її формують та об'єднані спільними функціями, поєднання

відповідних складових системи формують її внутрішнє та зовнішнє середовище);

— *емерджентність* (система міжнародної економічної безпеки, залежить від властивостей її складових (компонентів), і може характеризуватись такими якостями, які відсутні у її елементів, що створює якісно нові функціональні властивості, які проявляються через інтегративний характер системи економічної безпеки);

— *синергія* (між складовими (компонентами) системи міжнародної економічної безпеки розвиваються такі зв'язки, що забезпечують такий ефект функціонування системи, що є більшим, ніж сумарний результат незалежних дій цих складових);

Рисунок 1. Концептуальні моделі економічної безпеки в різних типах соціально-економічних систем

Джерело: власна розробка автора

— *взаємозв'язок та взаємозалежність* (складові (компоненти) системи міжнародної економічної безпеки характеризуються сукупністю прямих і зворотних зв'язків, які визначають, з одного боку, внутрішнє функціональне середовище системи, а з іншого – характер взаємодії із зовнішнім середовищем);

— *цілеспрямованість* (структурні складові (компоненти) системи економічної безпеки складові (компоненти) соціально-економічної системи поєднані об'єднуючою (спільною) метою функціонування);

— *сталість та нестійкість* (система міжнародної економічної безпеки характеризується одночасно і сталістю ієрархічної структури, і її несталістю, оскільки структура постійно знаходиться у процесі розвитку та трансформації);

— *ієрархічність та поліструктурність* (міжнародна економічна безпека як система характеризується складною структурою, компоненти якої мають свою підструктуру, складові якої пов'язані зв'язками підпорядкування);

— *відкритість* (міжнародна економічна безпека як система має відкритий характер);

— *комплементарність* (складові (компоненти) міжнародної економічної безпеки як системи

знаходяться у взаємозв'язку, взаємозалежності, та взаємодоповнюваності);

— *інституційна визначеність* (система міжнародної економічної безпеки характеризується механізмом управління, що реалізують уповноважені інституції різних рівнів).

Таким чином, система економічної безпеки визначається, перш за все, інтегративним характером. Враховуючи визначення економічної безпеки за суб'єктною та об'єктною, просторовою ознаками, ієрархічну структуру економічної безпеки слід визначати шляхом виділення складових: вертикальної (компоненти безпеки) та горизонтальної (функціональні зв'язки між компонентами), зовнішньої та внутрішньої, між якими встановлено відповідні інтегровані зв'язки. Вертикальні зв'язки обумовлені наявністю ієрархією, а горизонтальні – визначаються внутрішньо-функціональною структурою.

Висновки

Дослідження сучасної структурно-аналітичної моделі міжнародної економічної безпеки доводить, що сучасний феномен безпеки як поліструктурної системи, визначається інтегративним характером, характеризується ієрархічною структурою та сукупністю відповідних компонентів – вертикальних (компоненти безпеки, які обумовлені наявністю ієрархією) та горизонтальних (функціональні зв'язки між компонентами, що визначаються

внутрішньо-функціональною структурою), зовнішньої та внутрішньої складовою, між якими встановлено відповідні інтегровані зв'язки.

Основними властивостями економічної безпеки як системи є: цілісність та подільність; емерджентність; синергія; взаємозв'язок та взаємозалежність; цілеспрямованість; сталість та нестійкість; ієрархічність та поліструктурність; відкритість; комплементарність; інституційна визначеність.

З огляду на визначені структурні компоненти та ієрархію рівнів економічної безпеки в сучасних

умовах просторової структури світового господарства можна визначити, що, з одного боку, національна економічна безпека по відношенню до безпеки регіонів, суб'єктів господарювання, безпеки особистості стає відповідною надсистемою. Одночасно, національна економічна безпека виступає як підсистема міжнародної економічної безпеки, яка виступає структурним компонентом глобальної економічної безпеки, об'єктом захисту якої виступає світовий економічний порядок та сталий розвиток.

Abstract

The article substantiates the economic security phenomenon as a polystructural system and defines the basic properties and isolation of modern economic security models.

It is proved that an important condition for choosing a model of economic security is the type of socio-economic system that develops in a society, depending on which several conceptual models of economic security are distinguished. In the conditions of the market economic system development, the model of state economic sovereignty is used, the dominant feature of which is the idea of free competition. The administrative system of economy provides for the application of the model of economic closeness, which is characterized by the high level of state regulation influence, as well as the planned development system, which ensures the security policy implementation. For transitional economies, the model of evolutionary modernization is more widespread, which involves a combination of governance decentralization with the implementation of economic and social reforms aimed at developing market-based economic mechanisms.

Based on the systematic approach and the study of the hierarchical structure of the economic security system, its main features are defined: integrity and divisibility; emergence; synergy between the international economic security system components (components); interconnection and interdependence of components; purposefulness; constancy and instability; hierarchy and polystructure; openness; complementarity; institutional certainty.

Taking into account certain structural components and hierarchy of economic security levels in the current conditions of the spatial structure of the world economy, it can be determined that, on the one hand, national economic security in relation to the security of regions, economic entities and security of the individual becomes an appropriate supersystem. At the same time, national economic security emerges as a subsystem of international economic security, which is a structural component of global economic security, the object of which is the protection of the global economic order and sustainable development. The article material is a continuation of the author's previous research on the development of scientific and methodological tools for multidimensional assessment of the countries economic security level.

Список літератури:

1. Holsti K. Politics in command: Foreign trade as national security policy. International organization. Madison, 1986. Vol. 40. №3. P. 643-671
2. Ilgen Th. Autonomy and Independence: US – Western European monetary and trade relations, 1958-1984 / Th. Ilgen. Totowa. New York. 1985. 166 p.
3. Maull H. Raw materials, energy and Western security. London, Palgrave Macmillan UK 1984. 413. P.
4. Murdoch C. Economic factors as objects of security; Economics, security and vulnerability. F. Trager Economic issues and national security; Lawrence, 1977. P. 67–98
5. Murdoch C., Knorr K., Trager F. Economic Factors as Objects of Security: Economics Security & Vulnerability. Economic Interests & National Security. Lawrence. 2001. P. 867. (p. 42).
6. Olvey L., Dolden J., Kelly R. The economics of national security. 1984. 404 p.
7. Simanavicius A., Subonyte J., Simanavičienė Ž. Perception of economic security. Public Security And Public Order. 2019. № 22. P. 158-171. DOI: 10.13165/PSPO-19-22-10
8. Бурячок В.Л. Системний аналіз та прийняття рішень в інформаційній безпеці. Київ : ДУТ, 2015. 345 с.
9. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал 2008. 386 с.
10. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2008. 48с.
11. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Київ: Заповіт. 2018. 202 с.

12. Грибіненко О.М. Еволюція теоретичного базису вивчення економічної безпеки країн. 2019. Проблеми економіки. № 4(42). С.149-155.
13. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2006. 160 с.
14. Давиденко С. та ін. Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика : Монографічний навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2017. 388 с. – (Серія «Кафедральна бібліотека. Міжнародні економічні відносини». Випуск 4)
15. Федоренко В. Г. та ін. Економічна безпека України: монографія. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
16. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика. К. : НІСД, 2003. 224 с.
17. Згуровський М.З. Основи системного аналізу / М.З. Згуровський, Н.Д. Панкратова. К.: Видавнича група ВНУ, 2007. 544 с
18. Ільєнко О. Розвиток понятійно-категоріального апарату теорії «міжнародна економічна безпека». Економічний аналіз. 2012. №11. Ч. 4. С.83-87
19. Кириченко О.А., Шикова О.М. Сучасне моделювання систем економічної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2011., № 3. С. 35-38.
20. Козаченко Г.В. Погорелов Ю.С. Про деякі проблеми у сучасній економічній безпекології. Управління проектами та розвиток виробництва. 2015. № 3(55). С.8-18.
21. Коломієць О.В. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації: монографія. Київ : Вид-во КиМУ, 2013. 427 с.
22. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія : 2-ге вид., переробл. Київ: НІСД, 2015. 348 с.
23. Ляшенко О.М., Плєскач Б.В., Бантуш В.К. Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації. Культура народів Причорномор'я. 2009. № 161. С. 113-118.
24. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики\ Пер. с англ. А.Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера. М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. 180 с.
25. Роїк О.М. Системний аналіз. Навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2015. 83 с.
26. Руда О., Малюта Л. Організація економічної безпеки в контексті активізації розвитку товаровиробництва. Галицький економічний вісник. 2012. №3(36). С.35-42.
27. Юрків Н.Я. Концептуальні моделі економічної безпеки соціальноекономічних систем в умовах їх інноваційно-інвестиційної модернізації. Проблеми науки. 2012. №6. С.2-8
28. Якубович З.В. Неодоліки методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємств та шляхи їх усунення. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 704. С. 71–76.

References:

1. Holsti K. (1986). Politics in command: Foreign trade as national security policy. International organization. Madison, Vol. 40, 3, 643-671.
2. Ilgen Th. (1985). Autonomy and Independence: US – Western European monetary and trade relations, 1958-1984.
3. Maull H. (1984). Raw materials, energy and Western security. London, Palgrave Macmillan UK.
4. Murdoch C. & Trager F. (1977). Economic Factors as Objects of Security: Economics Security & Vulnerability. Economic Interests & National Security. Lawrence, 67-98.
5. Murdoch C., Knorr K. & Trager F. (2001). Economic Factors as Objects of Security: Economics Security & Vulnerability. Economic Interests & National Security. Lawrence, 867. (p. 42).
6. Olvey L., Dolden J. & Kelly R. (1984). The economics of national security.
7. Simanavicius A., Subonyte J. & Simanavičienė Ž. (2019). Perception of economic security. Public Security And Public Order, 22, 158-171. Retrieved from DOI: 10.13165/PSPO-19-22-10.
8. Buryachok V.L. (2015). System analysis and decision-making in information security. Kiev: DUT [in Ukrainian].
9. Vasylytsiv T.H. (2008). Economic security of entrepreneurship of Ukraine: strategy and mechanisms of strengthening: a monograph. Lviv: Aral [in Ukrainian].
10. Vlasyuk O.S. (2008). Theory and practice of economic security in the system of science of economics. National Institute for International Security at the National Security and Defense Council of Ukraine. Kiev [in Ukrainian].
11. Global trends and prospects: the global economy and Ukraine. (2018). Kiev: Testament. [in Ukrainian].
12. Gribinenko O.M. (2019). Evolution of the theoretical basis for studying the economic security of countries. Problems of economy, 4 (42), 149-155 [in Ukrainian].

13. Datskov R.M. (2006). Economic security of the state in the conditions of global competition. Lviv: Center of Europe [in Ukrainian].
14. Davydenko S. et al. (2017). Economy and economic security of the state. Theory and Practice: A Monographic Textbook. Series Library of the Cathedral. International Economic Relations, 4, 388. Uzhgorod: YEAR [in Ukrainian].
15. Fedorenko V.G. et al. (2017). Economic security of Ukraine: monograph. Kyiv: DKS Center LLC [in Ukrainian].
16. Zhalilo Y.A. (2003). Economic strategy of the state: theory, methodology, practice. K.: NISD [in Ukrainian].
17. Zgurovsky M.Z. (2007). Fundamentals of system analysis. Kyiv: BHV Publishing Group [in Ukrainian].
18. Ilyenko O. (2012). Development of conceptual and categorical apparatus of the theory of "international economic security". Economic analysis, 11, Part 4, 83-87 [in Ukrainian].
19. Kirichenko O.A. & Shikova O.M. (2011). Modern modeling of economic security systems. Investment: practice and experience, 3, 35-38 [in Ukrainian].
20. Kozachenko G.V. & Pogorelov Yu. S. (2015). On some problems in modern economic security. Project management and production development, 3(55), 8-18 [in Ukrainian].
21. Kolomiets O.V. (2013). The concept of international security in the context of globalization: a monograph. Kiev: The issue of the KimU [in Ukrainian].
22. Lyashenko O. M. (2015). The conceptualization of management of economic security of the enterprise: monograph: 2nd edition, revised. Kiev: NISD [in Ukrainian].
23. Lyashenko O.M., Pleskach B.V. & Bantush V.K. (2009). Economic security and national competitiveness in the conditions of globalization. Culture of the peoples of the Black Sea, 161, 113-118 [in Ukrainian].
24. North D. (1997). Institutes, institutional changes and functioning of the economy. (A.N. Nesterenko, Trans) B. S. Milner (ed.) M.: The Beginning Economic Book Foundation [in Russian].
25. Roik O.M. (2015). System analysis. Tutorial. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
26. Ruda O. & Maljuta L. (2012). Organization of economic security in the context of activation of development of commodity production. Galician Economic Bulletin, 3(36), 35-42 [in Ukrainian].
27. Yurkov N.Ya. (2012). Conceptual models of economic security of socioeconomic systems in terms of their innovation and investment modernization. Problems of science, 6, 2-8 [in Ukrainian].
28. Yakubovich Z.V. (2011). The disadvantages of the methodology for assessing the level of economic security of enterprises and ways to eliminate them. Bulletin of Lviv Polytechnic National University, 704, 71-76 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Грибінєнко О.М. Концептуальні моделі економічної безпеки як поліструктурної системи / О.М. Грибінєнко // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2020. – № 2 (48). – С. 22-29. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No2/22.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.02.2020.3. DOI: 10.5281/zenodo.3976834.

Reference a Journal Article:

Hrybinenko O.M. Conceptual models of economic security as a polystructural system / O.M. Hrybinenko // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2020. – № 2 (48). – P. 22-29. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No2/22.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.02.2020.3. DOI: 10.5281/zenodo.3976834.

